

MOKKEJA

yhteiskunnallisella otteella

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet haastavat meitä ottamaan oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun mukaan lapset ja nuoret. Näin pyritään varmistamaan se, että opetuksessa on riittävästi aiheita ja teemoja, jotka ovat ajankohtaisia, paikallisia ja oppijoille sinä hetkenä merkityksellisiä. Päätimme kokeilla, millaisin menetelmin oli mahdollista tuottaa ideoita ja aihioita monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin, joissa olisi mukana myös yhteiskunnallinen kasvatus.

Hyödynsimme pilotoinnissa Nuorten parlamentti –toimintaa ja kokeilimme erilaisia luovan toiminnan menetelmiä. Lainasimme ideoita ja toimintatapoja luovasta ongelmanratkaisusta, palvelumuotoilusta ja tulevaisuusajattelusta. Tavoitteena oli hahmottaa uudenlaisia avauksia siihen, millaisia yhteiskunnallisia aiheita nuoret kokevat merkityksellisinä. Tavoitteena oli tuottaa POPSin mukaisia teemoja ja aihioita, joita koulussa tulisi käsitellä monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa.

Lähdimme työstämään kokonaisuuksia Nuorten parlamentti –toimintaan osallistuvien nuorten kanssa kahdessa eri tilaisuudessa. Pohjalla oli workshop, jossa luodattiin yhdessä nuorten, virkamiesten ja poliitikkojen kanssa demokratiakasvatuksen käytäntöjä kouluissa. Opettajien aihetta käsittelevässä workshopissa kehitettiin yhteiskunnallisia ulottuvuuksia sisältäviä MOK-aiheita. Päätimme silloin, että opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti osallistamme oppilaat opetuksen aivan keskiöön, miettimään ja määrittelemään heille merkityksellisiä MOK-aiheita. Etsimme yhteistyöhön mukaan Päivälehti-museon, joka tarjosi innostavan ja inspiroivan tilan oppilaiden kanssa työskentelyyn.

Päivälehti-museossa hyödynsimme monipuolisesti kokoelmia. Näyttelyesineet, tiedot sananvapaudesta ja vitriinit toimittajan työn muutoksesta herätettiin henkiin luovin menetelmin. Oppilaat heittäytyivät haastattelemaan Kari Suomalaisen piirroshahmoista

tehtyjä patsaita ja selvittivät, mistä näiden karikatyyristen hahmojen mielestä nuorten pitäisi olla kiinnostunut. Toisessa työskentelypisteessä itseohjautuvat ryhmät keskustelivat sananvapaudesta ja sen merkityksestä demokratialle. Eläytymistä ja empatiaa harjoiteltiin vanhoja lehtiä tutkimalla menneisyyden nuorten unelmia. Tiedonvälityksen muutos ja sen vaikutus ihmisten maailmankuvaan avasi nuorille näköalaa yhteiskunnalliseen kehitykseen ja siihen vaikuttaviin seikkoihin. Luovaa ideointia tuki museossa esillä olleet kuvat, kun mietittiin, mitä aiheita koulussa olisi opetettava. Lapsen oikeuksia lähesyttiin mediataloon sopivasti mediasisältöihin liittyvän suojeluelementin yhdistämistä lasten oikeuteen saada tietoa, tutustua kulttuurielämään ja taiteisiin sekä tuottaa itse tietoa ja ilmaista siten itseään. Lööpit ja klikkiotsikot olivat aineistona, kun harjoiteltiin argumentaatiota ja etsittiin myönteisiä ja kielteisiä asioita ja näiden perusteluja esillä olleista lööpeistä.

Kerätyt ajatukset ja aiheet jalostettiin museovierailun aikana fläpeiksi. Tehtävänä oli ryhmässä päättää ja kuvata asioita, joihin he halusivat vaikuttaa seuraavien kymmenen vuoden aikana. Jatkoimme siis luovan ongelmanratkaisun ajatuksin eteenpäin ja suuntasimme nuorten ajatukset jo nuoren aikuisen maailmaan.

Työskentely jatkui Opinkirjon tiloissa. Hyödynsimme Päivälehti-museossa koottua materiaalia. Itseohjautuville ryhmille oli työstetty erilaisia työskentelypohjia ja työmenetelmiä oli kehitetty luovien menetelmien pohjalta. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamiseen lisävinkkejä pyydettiin Mediakasvatustisseurasta ja Koulukinosta. Mediakasvatus ja yhteiskunnalliset kysymykset ovat luonteva pari. Samoin elokuvan avulla on helppo ylittää oppiainerajoja ja löytää samastumispintoja ja elämyksellisyyttä erilaisiin aiheisiin. Elokuvavinkit on koottu Koulukinin elokuvalistalta. Oppimateriaalit ja ohjeet www.koulukino.fi ja www.mediakasvatus.fi.

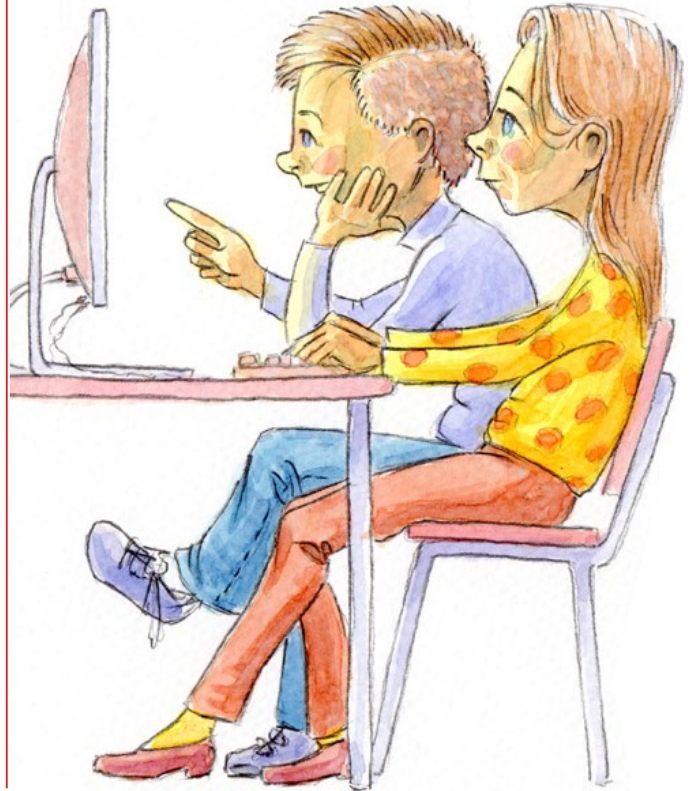
Työskentelyohjeet

1. Tutustukaa annettuun fläppiin ryhmänä. Muistelkaa lokakuussa järjestettyä tilaisuutta Päivälehdessä museossa. Aikaa noin 5 minuuttia.
2. Keskustelkaa ryhmänä ACT NOW –pelilaudan (löytyy Opinkirjon nettisivuilta) avulla nuoria kiinnostavista aiheista. Miettikää yhdessä, millainen yhteiskunnallinen ulottuvuus aiheeseen liittyy. Voitte hyödyntää ACT NOW –pelin pelikortteja tässä. Kirjoittakaa aiheita post it –lapuille muistiin, Aikaa noin 15 minuuttia.
3. Jokainen kirjoittaa omatoimisesti ”brainwriting ryhmäideointi” –kaavakkeeseen ideoita merkityksellisiksi aiheiksi monialaiseen oppimiskokonaisuuteen. Aikaa noin 5 minuuttia.
4. Brainwriting –kaavake kiertää ryhmässä kolme kierrosta ja jokaisella kierroksella ideaa rikastetaan lisäämällä, muokkamalla, muuttamalla, yhdistämällä jne. Jokaisella kierroksella aikaa noin 5 minuuttia.
5. Muodostetaan parit. Parit valitsevat edessä olevistaan kaavakkeista mielestään 3 parasta ideaa. Kehittäkää näitä ideoita vielä paremmiksi ja kiinnostavimmiksi. Aikaa on noin 15 minuuttia.
6. Lukekaa ideat ryhmässä. Yhdistäkää ideoita ja aluksi kirjoittamianne post it –lappuja yhteen. Löydättekö vielä parempia teemoja? Kirjoittakaa nämä isoille post it –lapuille. Aikaa noin 5 minuuttia.
7. Venyttelytauko ja jaloittelutauko noin 5 minuuttia.
8. Jokaisella ryhmällä on nippu erilaisia kortteja. Katselkaa kortteja ja valitkaa niistä yhteisesti mieluisia kortteja yhtä monta kuin on ideoita.
9. Muotoilkaa näistä pareista nuorille merkityksellisiä aiheita. Voitte ottaa kortteja lisää halutessanne. Kirjoittakaa nämä muistiin. Aikaa on noin 10 minuuttia.

10. Miettikää koulussa olevia oppiaineita. Mitkä oppiaineet sopisivat muokkaimiin aiheisiin mukaan? Yrittäkää löytää kuhunkin teemaan aina kolme eri oppiainetta. Kirjoittakaa nämä muistiin. Aikaa noin 10 minuuttia.
11. Millaisia työtapoja suositte näiden kokonaisuuksien opiskelussa? Kirjoittakaa työtapoja post it –lapuille ja kiinnittäkää ne paperille sopivaan kohtaan. Aikaa noin 5 minuuttia.

Lounastauko

12. Käykää muistiinpanonne läpi. Lisätkää vielä kuhunkin ideaan ainakin kaksi erilaista arviointitapaa. Voitte pohtia mitä kokonaisuudessa olisi hyvä arvioida ja miten. Aikaa noin 15 minuuttia.
13. Koostakaa muistiinpanoistanne vielä yksi dokumentti, jossa on mukana kaikki työstämänne aiheet. Aikaa noin 40 minuuttia,
14. Venyttelytauco ja jaloittelutauco noin 5 minuuttia.
15. Yhteinen koonti ja purku. Tilaisuuden arviointi ja päätös.

Opettajaryhmän tehtävänanto oli kehittää jo toteutettuja MOK-aiheita. Opettajat rikastivat aiheita valikoimalla Sitran julkaisemista Megatrendi-korteista kuusi kouluun ja nuorten maailmaan sopivaa trendiä. Tavoitteena oli herättää uutta ajattelua ja saada mukaan yllättäviä näkökulmia. Tämän lisäksi opettajat sijoittivat MOK-kokonaisuuksiin kuhunkin teemaan soveltuvat laaja-alaiset taidot sekä pohtivat kokonaisuuksien arviointia.

Nuorten tuottamat MOK-kokonaisuudet

Gloaalivaikuttaminen

- Globaalitalous
- Globaali/lokaali
- Ystäväkoulut
- Yhteistyöprojektit (myös vapaa-ajalla)
- EU-toiminnan huomioiminen
- Yhteinen hallitus maiden vastuuhenkilöistä
- Kansainvälistyminen ja sen mahdollisuudet
- Enemmän kieliä valinnaisiksi
- Kulttuureihin perehtyminen
- Vaihto-oppilaita / ulkomaalaisiin tutustuminen internetin välityksellä (ideoitiin kansainväliseen yhteistyöhön perustuvaa nuoria innostavaa peliä)
- Elokuvia: Your name, Niin kauan kuin sydän lyö, Oliivipuu, Tulisilla hiilillä, Malala, Tomorrow, Toivon tuolla puolen

Oppiaineet: kielet, yhteiskuntaoppi, uskonto / ET, historia

Politiikka / vaikuttaminen

- Miten nuori voi päästä politiikkaan ja vaikuttaa
- Millaisia ammatteja löytyy vaikuttamisessa ja lobbaamisessa
- Poliitiikan historia

- Demokratia
  - Kuka päättää ja mitä
  - Kunnallispoliitikot, ministeriöt, kansanedustajat ja niiden erot
  - Alueen kansanedustaja koululle (paneelit, pelihaasteet, yhteistyö)
  - Nuorisovaltuustot
  - Puolueiden nuorisojärjestöt
  - Kansalaisjärjestöt
  - Vaikuttamisprojektit esim. julkinen liikenne
  - Disinformaation käsittely osana media-vaikuttamista
  - Mediakampanjan suunnittelu johonkin oppilaiden havaitsemaan epäkohtaan
  - Elokuvia: Malala, Nälkämaan sampo, Jättiläinen, Where to Invade Next
- Oppiaineet:** yhteiskuntaoppi, uskonto/ET, kielet, opo
- Arviointi:** perustuu motivaatioon, omaaloitteisuuteen, aktiivisuuteen, lopputyöhön
- Tapoja opiskella:**
- Vapaa keskustelu
  - Perinteinen opiskelu
  - Tapahtumat
  - Tehdään työ
  - Esittelyjä
  - Osana muuta opiskelua

Media/ Median käyttäminen ja sen kautta vaikuttaminen

- Tutustutaan eri keinoihin, joilla voi vaikuttaa median kautta
  - Opitaan miten käyttää median antamaa valtaa oikein
  - Median toimintalogiikan ja omistussuhteiden käsittely
  - Oman mediamaiseman hahmottaminen (mitä palveluja, uutis- ja viihdesivustoja käyttää, minkälaista tietoa niiden kautta kohtaa)
  - Algoritmit, profilointi, sosiaalisen median kuplat, big data (esim: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/12/19/nain-sinua-ohjataan-facebookissa-ja-internetissa>)
  - Tubettajat, miten he vaikuttavat nuoriin
  - Tuota ja tulkitse -kysymykset (<http://www.mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2016/11/flyer-mediakasvatusseura-web.pdf>)
  - Elokuvia: Bling Ring, Nerve, Inconvenient Sequel, Where to Invade Next, Hobbyhorse Revolution
- Oppiaineet:** äidinkieli, yhteiskuntaoppi ja kielet
- Arviointi:** perustuu työskentelyyn ja kiinnostukseen

Kestävä kehitys/ Ilmastonmuutos

- Nykytilanteesta kertominen
- Faktatieto
- Miten yksilö voi vaikuttaa, entä koko yhteiskunta
- Median vaikutus
- Ongelman esiintuominen
- Alueet, joissa ilmastonmuutos kiihtyy
- Historiallinen aikaperspektiivi
- Millaisin prosessein voimme vaikuttaa ilmastonmuutoksen hidastumiseen; yksilöt, yhteisöt, globaali
- Elokuvia: Tomorrow, An Inconvenient Sequel, Tavarataivas, Matka merelle

Arviointi: perustuu työskentelyasenteeseen, lopputulokseen, osallistumiseen, töiden sisältöön, itsearviointiin, vertaisarviointiin (sokkona), työskentelyn arviointiin, käytettyjen faktojen arviointiin

Oppiaineet: maantieto, yhteiskuntaoppi, biologia, äidinkieli, fysiikka ja kemia

Ihmisoikeudet/ Tasa-arvoisuus

- Tasa-arvo tilanteen parantaminen kouluissa
- Pyritään etsimään keinoja vaikuttaa
- Pohditaan millainen olisi tasa-arvoinen yhteiskunta
- Ensimmäisistä luokista asti tuodaan tasa-arvoa esiin, joka saa sen juurtumaan ajattelutapaan

- Uskonnolla, pukeutumisella, ihonvärillä ei ole väliä, ihmistä ei erotella tai lokeroida
- Elokuvia: Girls Lost, Toiset tytöt, Hobbyhorse Revolution, Tokasikajuttu, Saamelaisveri, Tom of Finland

Oppiaineet: yhteiskuntaoppi, äidinkieli ja uskonto

Arviointi: perustuu haluun ja pyrkimykseen vaikuttaa, oma-aloitteisuuteen ja kiinnostukseen

Ihmisoikeudet / Moniarvoisuus

- Tutustutaan eri kulttuureihin
- Opintomatkoja esim. eri kielisiin kouluihin
- Käsitteen opiskelu tunneilla
- Vihapuheen käsittely <http://www.koulukino.fi/index.php?id=3856>
- Elokuvia: Hidden Figures, Pride, Tom of Finland

Oppiaineet: uskonto, maantieto, yhteiskuntaoppi, kielet

Arviointi: perustuu osallisuuteen, kiinnostukseen, ymmärtämiseen, avoimuuteen ja oppimiseen

Hyvinvointi/ Oman ympäristön ja koulun hyvinvoinnin edistäminen

- Koulussa omaan oppimisympäristöön ja sitä kautta hyvinvointiin vaikuttaminen
- Miten vaikuttaa omassa maassa yhteiseen hyvinvointiin
- Tasa-arvoisuus
- Elokuvia: I, Daniel Blake, Pieni siskoni, Nuori Zlatan, Raparperimehua, Tyttö nimeltä Varpu

Oppiaineet: terveystieto, liikunta ja yhteiskuntaoppi

Arviointi: perustuu haluun vaikuttaa yhteisiin asioihin ja osallistumiseen

Yrittäjyys

- Millaista yrittäminen on
- Henkilökohtainen talous (sijoittaminen ja muut)
- Motivoidaan nuoria yrittämään
- Miksei yrittäjyys luokiteltaisi arvostetuksi ammatiksi kuten insinöörin, lääkärin ja lakimiehen ammatit
- Luotaisiin mahdollisia esikuvia, suuret yritykset ja yrittäjät
- Elokuvia: Onnenonkija, Nokia Mobile

Oppiaineet: yhteiskuntaoppi, matikka, opo, (kielet), historia, terveystieto

Opettajaryhmän MOK-kokonaisuudet

	Oppiaineet	Tulevaisuusnäkökulma (Megatrendit)	Laaja-alaiset taidot
VESI	BG/GE FY/KE/MA YH/HI KO TE UE/ET KU MU TN/TS LI	<ul style="list-style-type: none"> - Globaali päätöksenteko ja lähi-demokratia kaipaavat vahvistusta - Superälykkyys on jo ovella - Jakamistalous ja -alustat 	LI, L4, L5, L7
EUROOPPA	KIELET BG/GE YH/HI MA KO UE/ET KU MU LI	<ul style="list-style-type: none"> - Globaali päätöksenteko ja lähi-demokratia kaipaavat vahvistusta - Superälykkyys on jo ovella - Työn murros - Eliniät pitenevät - Jakamistalous ja -alustat 	LI, L2, L4, L5, L7
YSILTÄ ELÄMÄÄN	KIELET OPO YH KO TE	<ul style="list-style-type: none"> - Superälykkyys on jo ovella - Työn murros - Eliniät pitenevät - Jakamistalous ja -alustat - Sosiaalisen pääoman korostuminen 	LI, L2, L3, L4, L5, L6, L7

	Oppiaineet	Tulevaisuusnäkökulma (Megatrendit)	Laaja-alaiset taidot
KANSAINVÄLISYYS	KIELET YH/HI BG/GE KO UE/ET KU MU FY/KE	<ul style="list-style-type: none"> - Globaali päätöksenteko ja lähi-demokratia kaipaavat vahvistusta - Superälykkyys on jo ovella - Työn murros - Jakamistalous ja –alustat - Sosiaalisen pääoman korostuminen 	L1,L2, L4, L5, L6, L7
HYVINVOINTI	TE KO LI YH KIELET UE/ET BG	<ul style="list-style-type: none"> - Superälykkyys on jo ovella - Työn murros - Eliniät pitenevät - Jakamistalous ja –alustat - Sosiaalisen pääoman korostuminen 	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
VAIKUTETAAN	YH/HI KIELET OPO UE/ET	<ul style="list-style-type: none"> - Globaali päätöksenteko ja lähi-demokratia kaipaavat vahvistusta - Superälykkyys on jo ovella - Työn murros - Eliniät pitenevät - Jakamistalous ja –alustat - Sosiaalisen pääoman korostuminen 	L1, L2, L4, L5, L6, L7

Arvioinnin periaatteita

- itsearviointi
- vertaisarviointi
- opettajan arvioinnissa painottuu laaja-alaisten taitojen arviointi
- arvioinnin kriteerit tiedossa etukäteen

Mukana tekemässä: Heli-Maija Heikkinen, Veera Huttunen , Hilla Häme, Kerttu Juntunen, Kimi Jurvaniemi, Tiina Karhuvirta, Kaisa Kinnunen, Onni Kuivala, Annika Lintenhofer, Jemina Mård, Hilla Nuolioja, Atte Ounila, Sofia Ounila, Mea Siironen, Marja-Riitta Tikkala, Atte Tuomisto, Hanna-Mari Turunen, Rasmus Uusipaikka, Varpu Virnavirta sekä oppilaita Härkävehmaan, Länsikylän ja Koivukylän kouluista.

OPINKIRJO
KEHITTÄMISKESKUS

Kehittämiskeskus Opinkirjo – Utvecklingscentralen Lärorik
Mariankatu 15 A 11, 00170 Helsinki
www.opinkirjo.fi
opinkirjo@opinkirjo.fi